

GLAZBENE PREFERENCIJE UČENIKA KAO POLAZIŠTE ZA REALIZACIJU IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI U STRUKOVNIM ŠKOLAMA

Dr. sc. Tihana Škojo, viša asistentica
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Umjetnička akademija u Osijeku
Osijek, Hrvatska

Sažetak:

Glazbeni odgoj i obrazovanje sastavni je dio svih razvijenih obrazovnih sustava, utvrđen s ciljem stjecanja glazbenih kompetencija te neizostavni element u oblikovanju života svakog pojedinca. Budući da nastavni plan ne predviđa nastavu Glazbene umjetnosti u srednjim strukovnim školama, učenici koji pohađaju ovu vrstu škole uskraćeni su za glazbene sadržaje, brojne kreativne aktivnosti te kompetencije koje bi stekli tijekom svog srednjoškolskog obrazovanja. Neophodan glazbeni razvoj učenika strukovnih škola ostvariv je i u izvannastavnim glazbenim aktivnostima, u kojima bi se omogućilo učenicima stjecanje glazbenih znanja, vještina i formiranje estetičkih stavova koji su važni za usmjeravanje glazbenih preferencija i stjecanje glazbenog ukusa kao krajnjeg cilja glazbenog odgoja. Na temelju pregleda recentnih istraživanja o usmjeravanju glazbenih preferencija i promišljanju o značenju i važnosti realizacije izvannastavnih aktivnosti utvrđena je ideja za uvrštavanje izvannastavnih glazbenih aktivnosti u školski kurikulum svih strukovnih srednjih škola. Provedeno je istraživanje ukazalo na značajno veću preferenciju gimnazijalaca prema umjetničkoj glazbi od učenika strukovnih škola i značajno veću preferenciju učenika strukovne škole prema glazbi niske vrijednosti, te je i na taj način potvrđena potreba za usmjeravanjem učenika strukovnih škola prema kvalitetno, kreativno osmišljenim izvannastavnim aktivnostima u kojima bi i učenici koji su se opredijelili za strukovnu srednju školu dobili mogućnost da kroz inventivne sadržaje ostvare brojne glazbene kompetencije i razviju kriterije za procjenu glazbe.

Ključne riječi: glazbene preferencije, izvannastavne glazbene aktivnosti, strukovne škole, učenici

Uvod

Glazba je sastavni dio života čovjeka kao jedinstveni oblik komunikacije i izražavanja emocija i ideja. Utkala se u sve aspekte ljudskog života još od vremena starih civilizacija i zauzima važno mjesto u kulturnom razvoju čovjeka. Prvotno fiksirana odgojna funkcija glazbe, sukladno evoluciji čovjeka, prerasla je i u obrazovnu te je postala odgojno-obrazovna konstanta koju možemo pratiti tijekom cijele povijesti razvoja školstva.

U obrazovnom sustavu Republike Hrvatske glazbena je nastava prepoznata i priznata tijekom obrazovnog razvojnog puta kao značajan element u formiranju glazbenih, ali i brojnih odgojnih kompetencija učenika. Glazbene se kompetencije, osim u glazbenim školama, stječu predmetom *Glazbena kultura* u osnovnoj školi, a u općim i specijaliziranim gimnazijama predmetom *Glazbena umjetnost*. Osim u programu redovne nastave, glazbene se kompetencije stječu u različitim programima školskog kurikulumu, brojnim izvannastavnim i projektnim aktivnostima. Za razliku od gimnazija, strukovne škole u svojim obrazovnim programima nemaju glazbenu nastavu, ali nemaju niti druge oblike izvannastavnih aktivnosti u okviru kojih bi učenici mogli stjecati glazbene kompetencije. Osim obrazovnog značenja i stjecanja glazbenih znanja i vještina, učenici strukovnih škola različitim izvannastavnim glazbenim aktivnostima

stekli bi i brojne odgojne vrijednosti, razvijali bi stavove i osjećaj za glazbeni umjetnički izričaj, poticali bi svoje estetsko promišljanje, usmjeravali glazbene preferencije u skladu s kognitivnim spoznajama i postupno razvili glazbeni ukus.

GLAZBENE PREFERENCIJE SREDNJOŠKOLACA

Glazba je neizostavni dio oplemenjivanja slobodnog vremena mladih. Slušanje glazbe s emocionalnom, kognitivnom ili pozadinskom svrhom sastavni je dio njihovih svakodnevnih aktivnosti. Stoga su glazbene preferencije, kao kratkoročne procjene sviđanja i naklonjenosti određenoj glazbi, iznimno važan dio glazbene pedagogije s ishodištem u psihologiji, a usmjeren prema utvrđivanju učinkovitih modela za prevladavanje različitih zahtjeva koji se kreću od osmišljavanja učinkovitog glazbenog poučavanja pa sve do oblika terapije glazbom.

S obzirom na značajnu ulogu koju glazba ima u životu mladih, proveden je velik broj istraživanja njihovih glazbenih preferencija (Crowther i Durkin, 1982; Dobrota i Reić Ercegovac, 2014; 2015; Reić Ercegovac i Dobrota, 2011). Finski autor Saarikallio (2008.) na uzorku od 1515 adolescenata istražuje utjecaj glazbe na reguliranje emocija i pruža uvid u ulogu glazbe kao stabilizatora raspoloženja. Emocionalni čimbenici, koji se odnose na osjećajni podražaj, često potaknut evociranjem uspomena, predstavljaju čest usmjeritelj glazbenih preferencija mladih. Schaefer istražuje jačinu preferencija za određenu vrstu glazbe i predlaže teorijski model razvoja glazbenih preferencija, koji je usmjeren prema motivima za slušanje glazbe. Kuntsche, Le Mevel i Berson (2016.) na uzorku od 4524 švicarskih adolescenata utvrđuju motive za slušanje glazbe i daju poveznice s agresivnim i depresivnim raspoloženjem, niskim zadovoljstvom života, vršnjačkim odnosima i sl. te upućuju na mogućnosti sličnih istraživanja u svojstvu zdravstvene i socijalne zaštite mladih. Preferencije adolescenata prema *rap* glazbi i uporabe tog glazbenog žanra kao učinkovitog samoregulacijskog alata za kontrolu emocija u školama i oblika glazbene terapije istražuju u svrhu prevencije nasilnog ponašanja istražuju nizozemski autori Uhlig, Jensen i Scherder (2015).

Lippman i Greenwood (2012.) ukazuju na psihološke funkcije i razloge odabira pojedinih djela te na dominantnu ulogu teksta u pjesmama kao poveznicu s vlastitim emotivnim iskustvima. Zwaag (2011.) je temeljem utvrđenih glazbenih elemenata (tonalitet, tempo, dinamika) na primjerima pop i rock pjesama istraživao njihov utjecaj na fiziološke funkcije te potom povezivao s emocionalnim stanjem slušatelja. Prema istraživanjima fizioloških čimbenika i glazbenih preferencija mladi preferiraju glazbu koja ih vodi prema poželjnom stanju budnosti.

Glazbene preferencije u adolescentskoj populaciji često su usmjerene prema oblikovanju društvenog identiteta (Getz, Marks i Roj prema North, Hargreaves, & O'Neill, 2000) i bitan su faktor za utvrđivanje pripadnosti pojedinim društvenim skupinama i poistovjećivanje sa svim ostalim socijalnim elementima skupine.

Sallavanti, Szilagyi i Crawley (2015.) utvrđuju utjecaj složenosti glazbenih djela i korištenje glazbe u kognitivne, emocionalne ili pozadinske svrhe. Zaključuju kako o složenosti glazbe ovisi njezina uporaba. Kompleksnija se glazba koristi više za kognitivne svrhe, dok se glazba niske složenosti upotrebljava za emocionalne potrebe. Do sličnih zaključaka dolaze Chamorro-Premužić i Furnham (2007) prilikom utvrđivanja motiva za slušanje glazbe. Isti autori dijele glazbu u tri kategorije: glazba u emocionalne svrhe (glazba koja se koristi s ciljem reguliranja emocija); kognitivna uporaba glazbe (pojedinac aktivno sluša glazbu u svrhu, kao poznavatelj glazbene umjetnosti) i pozadinska uporaba glazbe (glazba služi isključivo kao zvučna kulisa). Iz istraživanja je razvidno kako autori ukazuju na povezanost osobina ličnosti s motivima zašto slušaju određenu vrstu glazbe i vrstama glazbe koju slušaju. Analizirajući glazbene preferencije s obzirom na ulogu individualnih, kao što su dob, spol, osobine ličnosti, te glazbeno iskustvo pojedinca, zatim društvenih, poput obitelji, vršnjaka, društvenog porijekla, klasne i etničke pripadnosti i utjecaja masovnih medija, te situacijskih faktora, kao što su različiti tradicijski

faktori, specifičnost situacije slušanja, raspoloženje slušatelja i sl. (Dobrota i Reić, 2009) autori dolaze do vrijednih spoznaja za unaprjeđivanje pedagoškog djelovanja.

Dobrota i Reić Ercegovac (2009) te Williams (2016) u radovima su istraživali preferencije učenika prema umjetničkoj glazbi, popularnoj glazbi i *glazbama svijeta*. Iz rezultata je razvidna povezanost izabranih sociodemografskih varijabli uz glazbene preferencije i poznavanje glazbenih stilova te povezanost između poznavanja i preferencija glazbenih stilova. Utvrđena je povezanost s obzirom na pojedine sociodemografske varijable, ukazujući kako ispitanici oba spola i srednjoškolci neovisno o vrsti škole pokazuju najveću preferenciju prema popularnoj glazbi. Učenici koji pohađaju gimnaziju bolji su poznavatelji umjetničke glazbe te se iz toga uočava znatan utjecaj nastave *Glazbene umjetnosti* u formiranju glazbenih kompetencija. Dobrota i Reić Ercegovac (ibid) utvrđuju značajno veće preferencije za umjetničku glazbu iskazane od strane gimnazijalaca, u odnosu na učenike strukovnih škola te objašnjavaju pomoću faktora koji pripadaju osmom nivou LeBlancovog modela glazbenih preferencija (LeBlanc prema Dobrota i Reić Ercegovac 2016). LeBlancov model teorijski je model koji prikazuje hijerarhiju varijabli koje utječu na glazbene preferencije. Stupnjevano po razinama upućuje na elemente i načine slušateljeve obrade informacija. Najniža razina obuhvaća podražaj, osobne faktore koji uvjetuju kretanje slušne informacije do mozga. Na početnim se razinama modela obrađuje slušna informacija temeljem koje slušatelj djeluje prihvaćanjem i intenziviranjem pozornosti ili odbacivanjem slušnog podražaja. Osmo razina u hijerarhiji sadržava devet varijabli koje utječu na ulaznu informaciju. Varijable se kreću od *fizičke osobine slušne informacije do kvalitete izvedbe* s jedne strane te o utjecajima medija, vršnjačke skupine, obitelji nastavnika i ostalih slučajno uvjetovanih utjecaja. Sedma razina odnosi se na fiziološke uvjete, šesta razina na osnovnu pozornost, dok se peta razina odnosi na afektivno stanje. To su svojevrsni filtri koji utječu na ulaznu slušnu informaciju. Četvrta razina odnosi se na karakteristike slušatelja koje utječu na obrađivanje ulaznih podataka te obuhvaćaju *slušnu osjetljivost, glazbene sposobnosti*¹, *glazbenu naobrazbu, ali i elemente vezane uz profil ličnosti itd.* Treća razina odnosi se na samu obradu podataka u mozgu slušatelja. Druga je razina sastavljena od četiri varijable: *odluke o preferencijama, daljnjem istraživanju podražaja i/ili okoline, ponovljenom uzorkovanju i intenziviranje pozornosti*. Na drugoj se razini formira prosudba ili se utvrđuje potreba za dodatnim iskustvom koji će omogućiti bolje prosuđivanje. Ako je prosudba formirana, otvoren je put prema prvoj razini koja sadržava prihvaćanje, odbacivanje, ali i *ponavljanje podražaja ili intenziviranje pozornosti*. U slučaju potrebe za dodatnim iskustvom slušatelj se vraća na osmu razinu i ponavlja put.

Brojnost utvrđenih varijabli ukazuju na kompleksnost fenomena glazbenih preferencija. Osim glazbenih preferencija, kao relativno kratkoročne procjene sviđanja pojedinog glazbenog djela, za glazbeno učenje i poučavanje iznimno je važno, u svojstvu konačnog odgojno-obrazovnog ishoda, formiranje glazbenog ukusa kao trajnije dispozicije koja predstavlja ukupnost preferencija pojedinca i relativno stabilan skup vrednovanja (Mirković-Radoš, 1996).

IZVANNASTAVNE GLAZBENE AKTIVNOSTI

Suvremeno obrazovanje iz perspektive usvajanja i prenošenja činjenica pozornost usmjerava prema cjelovitom osobnom, kulturnom i socijalnom razvoju učenika. Ovaj pristup obrazovanju ciljno je usmjeren prema znanjima kojima se učenici aktivno mogu služiti i vrijednosti koje trebaju uvažavati. Neizostavni dio osobnog razvoja svakog učenika odnosi se na umjetnički odgoj i obrazovanje sa svrhom *osposobljavanja učenika za razumijevanje umjetno-*

¹ Pojam glazbena sposobnost sagledavamo u najširem obliku, kao središnju točku između glazbene *podobnosti* (potencijala) i *postignuća* (učinka) (Farnsworth, 1969 prema Mirković Radoš, 1996), također usklađenu s humanistički usmjerenom didaktikom i metodikom, sukladno stavovima glazbenog psihologa Edwina E. Gordona, koji implicira kako sva djeca posjeduju glazbene sposobnosti.

sti i za aktivan odgovor na umjetnosti svojim sudjelovanjem, zatim za učenje različitih umjetničkih sadržaja pomoću umjetničkih djela i medija te za izražavanje osjećaja, iskustava, ideja i stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom (Nacionalni okvirni kurikulum 2011, 208). Umjetničko područje prisutno je u jezgrovnom kurikulumu u predmetima Glazbena umjetnost isključivo u nastavnom programu gimnazija i pojedinim smjerovima u umjetničkim školama. Zbog toga razloga učenici koji se nakon završene osnovne škole opredijele za strukovne škole nemaju mogućnost nastavka organiziranog umjetničkog odgoja i obrazovanja. Iako je brojne umjetničke sadržaje moguće implementirati u različite izvannastavne aktivnosti i na taj način osposobiti mlade za kritičko prihvaćanje svega onoga što im se nudi, razviti kulturu, sposobnosti i navike za sadržajno, korisno i ugodno provođenje slobodnog vremena (Previšić, 1987, 30) i ovaj oblik umjetničkog odgoja i obrazovanja u strukovnim školama najčešće izostaje zbog nedostatka kvalificiranog nastavnika koji bi ove aktivnosti provodio.

Izvannastavne aktivnosti kao aktivnosti slobodnog vremena vrlo su kompleksan, ali iznimno važan čimbenik koji dopunjuje i podiže kvalitetu cjelokupnog odgojno-obrazovnog rada. To su posebno kreirani odgojno-obrazovni sadržaji kojima se ostvaruje uspješan poticaj učenika na rad izvan redovite nastave (Nastavni plan i program, 2006: 10) i te aktivnosti čine temelj kontinuuma *škola – slobodno vrijeme* i potiču individualni razvitak stvaralačkih sposobnosti i interesa (Rosić, 2005: 145). Izvannastavne aktivnosti zahvaljujući svojoj elastičnoj strukturi i principu dragovoljnog uključivanja prostor su u kojem se najlakše može doprijeti do učenika. One su i važni nositelji humane funkcije škole gdje se škola promatra kao mjesto lijepog i kvalitetnog života, a ne isključivo mjesto poučavanja (Jurić, 2007). Jedna je od bitnih odrednica izvannastavnih aktivnosti da pridonose aktualizaciji znanja i sposobnosti učenika i čine poveznicu škole s društvenim životom integracijom s programima društvene okoline kojoj pripadaju (Vidulin-Orbanić, 2008a).

Najveći dio ponude izvannastavnih aktivnosti u školskom kurikulumu osnovnih škola čine aktivnosti iz umjetničkog područja. Vidulin-Orbanić (2008), Svalina i Proleta (2014) te Krnić i Grgat (2015) utvrdili su popis aktualnih izvannastavnih aktivnosti u Istarskoj, Splitskoj i Osječko-baranjskoj županiji i navode: *Veliki i mali školski pjevački zbor, Pojedinačno sviranje, Folklornu skupinu, Sviranje u ansamblu, Slušaonicu, Glazbenu skupinu, Dječju klapu, Skladanje, Orkestar, Instrumentalnu skupinu, Ritmička grupa, Sintesajzer, Blok flautu, Glazbeno-scensku skupinu, Male svirače, Mandolinski orkestar, Tamburašku skupinu, Hrvatsku tradicijsku glazbu, Skupinu afričkih bubnjeva đembe, Glazbene radionice, te Dramsko-plesne skupine*. Za razliku od brojnih, različitih izvannastavnih aktivnosti, prisutnih u školskom kurikulumu osnovnih škola, srednjoškolska ponuda izvannastavnih aktivnosti svodi se jedino na *Pjevački zbor*, koji je zastupljen isključivo u izvannastavnoj ponudi gimnazija. Učenici odabirom strukovne škole, budući da nemaju glazbenu nastavu unutar jezgrovnog kurikuluma, nemaju nikakvu mogućnost stjecanja glazbena znanja i vještina unutar svoje srednje škole. Oni ne mogu nastaviti graditi svoj umjetnički razvojni put, započet u osnovnoj školi. Ne mogu nastaviti nadograđivati glazbena znanja, niti nastaviti razvijati svoje glazbene sposobnosti. Iz utvrđenih činjenica razvidna je potreba za organiziranjem različitih izvannastavnih sadržaja kojima bi se zadovoljile potrebe učenika strukovnih škola za bavljenjem glazbom te aktivnim i kreativnim provođenjem slobodnog vremena. Različitim izvannastavnim sadržajima, organiziranim u obliku slušaonice, glazbene radionice, skladateljske radionice, različitim oblicima izvođačkih skupina i brojnim drugim aktivnostima djelovalo bi se na afektivno područje kod učenika; afirmacijom kritičkog i estetskog promišljanja učenici bi razvijali stavove i osjećaj za lijepo te bogatili svoj glazbeni život i stvarali trajnu potrebu za bavljenjem glazbom, bilo kao aktivni sudionici amaterskih zborova ili orkestara ili kao publika senzibilizirana za umjetnički vrijednu glazbenu ponudu prostora u kojem žive.

CILJ I PROBLEM ISTRAŽIVANJA

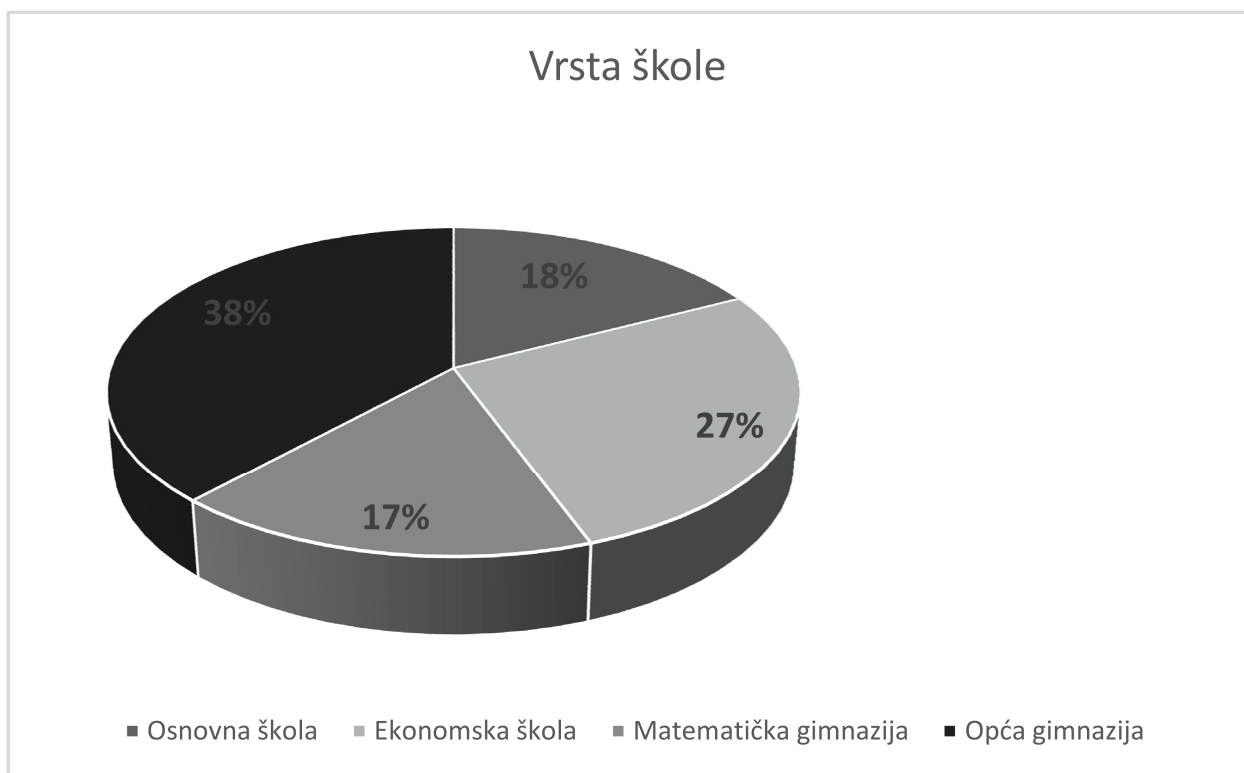
Istraživanje je provedeno s ciljem ispitivanja glazbenih preferencija učenika u svrhu aktualizacije potrebe uvrštavanja glazbe u izvannastavne aktivnosti strukovnih srednjih škola.

U skladu s utvrđenim ciljem izdvojeni su sljedeći problemi istraživanja:

1. ispitati glazbene preferencije učenika s obzirom na vrstu škole (osnovna škola, ekonomska škola, matematička gimnazija, opća gimnazija)
2. ispitati razlike u preferencijama glazbenih stilova s obzirom na vrstu škole (osnovna škola, ekonomska škola, matematička gimnazija, opća gimnazija)
3. ispitati količinu vremena koje učenici provode u slušanju glazbe s obzirom na vrstu škole (osnovna škola, ekonomska škola, matematička gimnazija, opća gimnazija)
4. ispitati koje su glazbeno-izražajne sastavnice u preferiranoj glazbi dominantne i utvrditi razlike između odabranih sastavnica s obzirom na vrstu škole (osnovna škola, ekonomska škola, matematička gimnazija, opća gimnazija).

UZORAK I METODA ISTRAŽIVANJA

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 621 učenik (295 mladića – 48% i 326 djevojaka – 52%). Uzorak su činili učenici 6. i 8. razreda osječkih osnovnih škola te 1., 2. i 4. razrede osječkih srednjih škola (Ekonomске škole, Prirodoslovno-matematičke gimnazije i Opće gimnazije) (Slika br. 1). Istraživanje je provedeno tijekom veljače 2016. godine, a sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno te u potpunosti uz poštivanje etičkog kodeksa.

Slika 1: Raspodjela sudionika prema vrsti škole

INSTRUMENT I POSTUPAK ISPITIVANJA

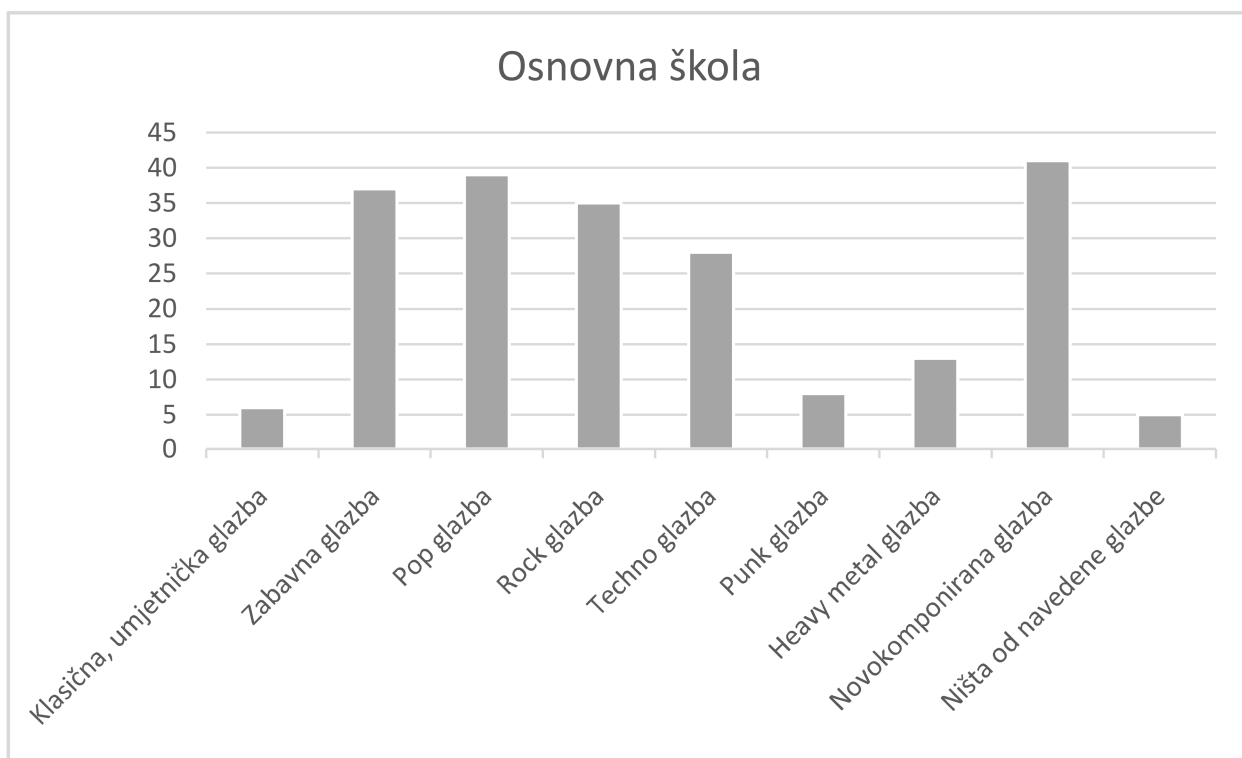
Za potrebe istraživanja konstruiran je upitnik koji se sastojao od dva dijela. Prvi dio upitnika sastavljen je od pitanja koja se odnose na pojedina sociodemografska obilježja ispitanika (naziv škole, razred, spol, školski uspjeh na kraju prethodne godine, stručna sprema oca i stručna sprema majke). Drugi dio upitnika sadržavao je pitanja višestrukog izbora i pitanja u kojima su ispitanici na ljestvici od jedan do sedam, označavali stupanj sviđanja s navedenom vrstom glazbe. Procjene su se kretale od 1 - *uopće mi se ne sviđa* do 7- *u potpunosti mi se sviđa*.

Nakon anketiranja i prikupljanja podataka realizirana je obrada podataka. Izračunati su osnovni statistički parametri za varijable u istraživanju (M , SD). Rezultati su grafički prikazani histogramom frekvencija i mjerama srednjih vrijednosti. Od statističkih analiza korišteni su Pearsonovi koeficijenti korelacije, testiranje značajnosti aritmetičkih sredina – t – test za nezavisne uzorke za stupanj preferencije i stupanj poznatosti glazbenih stilova s obzirom na vrstu škole, spol i dob. Analizom varijance testirala se značajnost razlika u stupnju preferencija i stupnju poznatosti glazbenih stilova s obzirom na školski uspjeh i stručnu spremu roditelja.

Statistička obrada prikupljenih podataka provedena je pomoću statističkog programa IBM SPSS Statistics 20.

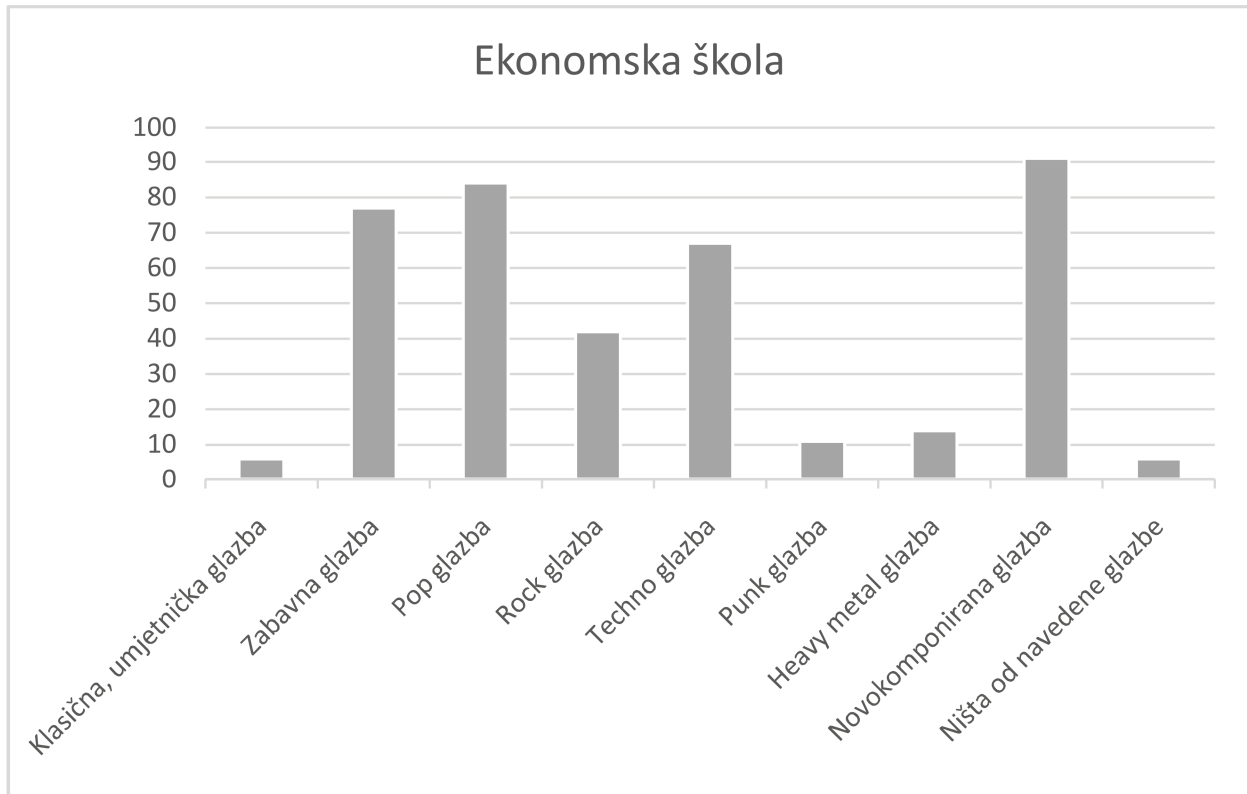
REZULTATI ISTRAŽIVANJA I INTERPRETACIJA

Na pitanje o vrsti glazbe koju učenici osnovne škole najradije slušaju, najveći broj ispitanika opredijelilo se za novokomponiranu, turbofolk glazbu. Odmah potom, uslijedila je pop-glazba, zabavna i rok-glazba (slika 2).

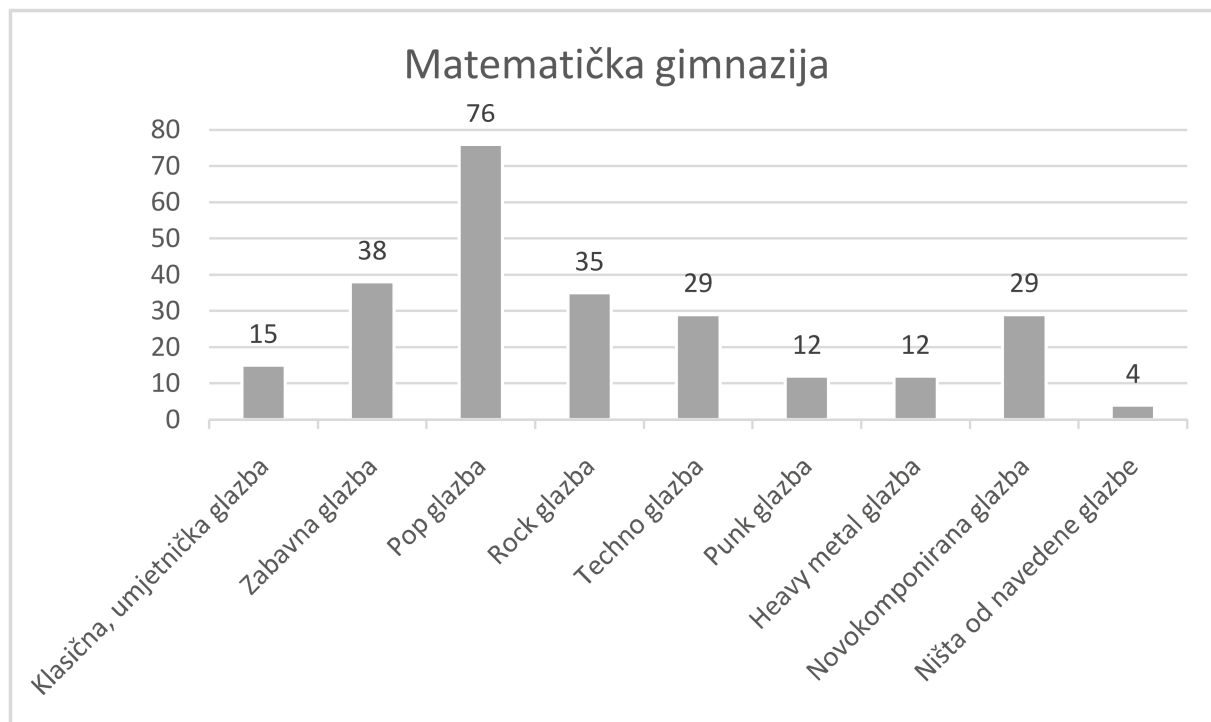
Slika 2: Glazbene preferencije učenika osnovne škole

Iz dobivenih je rezultata utvrđeno kako se glazbene preferencije učenika Ekonomske škole ne razlikuju značajno od preferencija učenika osnovne škole u odabranim glazbenim vrstama (Slika 3). Novokomponirana, turbofolk glazba i dalje ima najviše poklonika u ovoj populaciji. Nakon ove vrste glazbe učenici su se najveće preferencije iskazali prema pop-glazbi i zabavnoj glazbi. U poretku je odmah iza zabavne glazbe uslijedila tehnoglazba, pa tek tada rok-glazba. Manji broj ispitanika usmjerio je svoje preferencije prema hevimetal i pank-glazbi. Najmanji broj učenika odabrao je klasičnu, umjetničku glazbu.

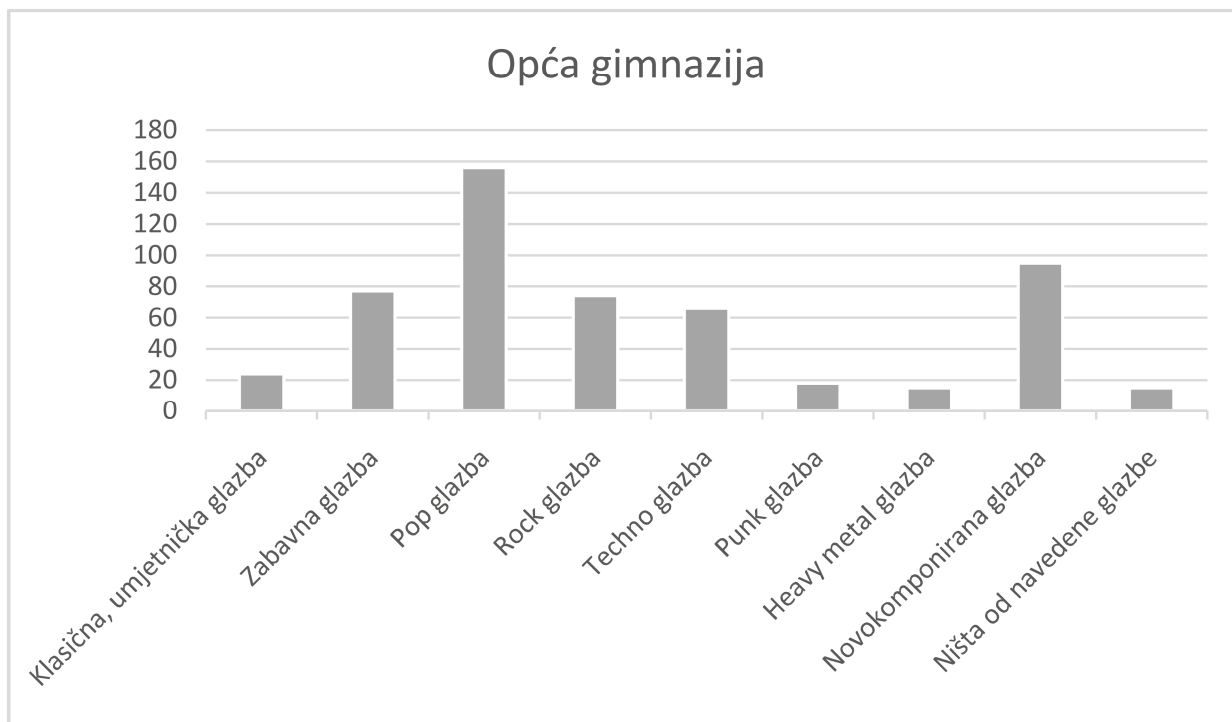
Slika 3: Glazbene preferencije učenika Ekonomske škole

Učenici Prirodoslovno-matematičke gimnazije svoje su preferencije najviše usmjerili prema pop-glazbi (slika br. 4). Sljedeće glazbene preferencije, s dvostruko manjim brojem poklonika odnose se na zabavnu i rok-glazbu. Slijede tehnoglazba i novokomponirana glazba te klasična, umjetnička glazba. Jednaki broj ispitanika opredijelio se za pank i hevimetal glazbu, što ukazuje na najmanje preferencije učenika Prirodoslovno-matematičke gimnazije prema ovoj vrsti glazbe.

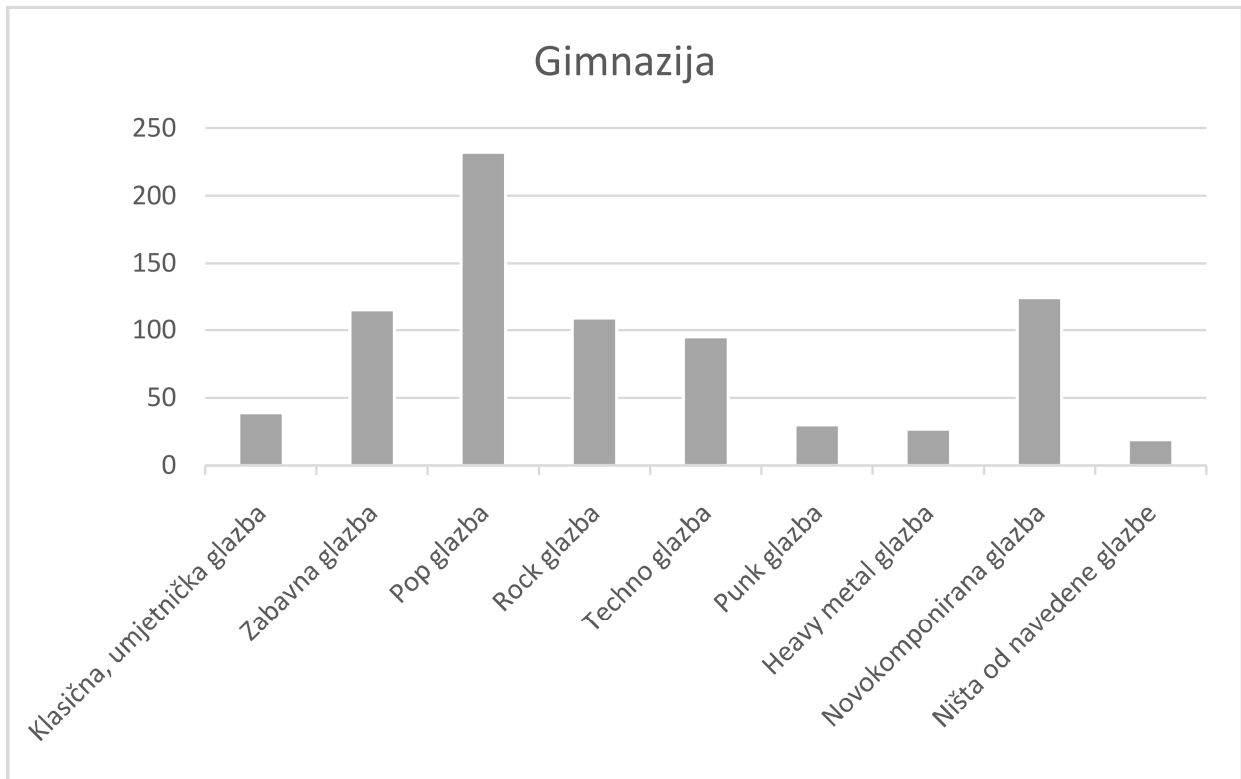
Slika 4: Glazbene preferencije učenika Prirodoslovno-matematičke gimnazije

Preferencije učenika Opće gimnazije najviše su usmjerene prema pop-glazbi (slika br. 5). Nakon pop-glazbe slijede zabavna, rok-glazba i tehnoglazba. Najmanje preferencije učenici Opće gimnazije iskazuju prema umjetničkoj glazbi, pank-glazbi i hevimetal glazbi.

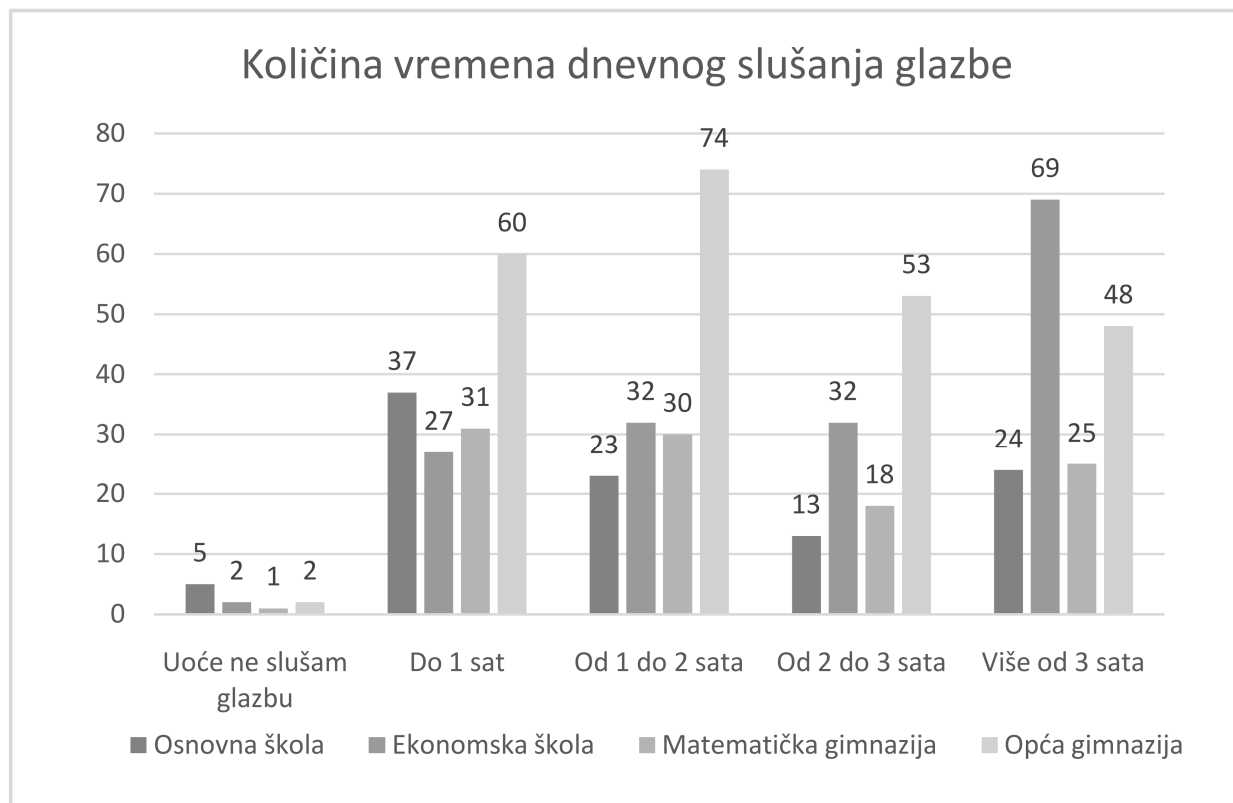
Slika 5: Glazbene preferencije učenika Opće gimnazije

Promatrajući glazbene preferencije učenika koji pohađaju gimnaziju, zamjećujemo kako je preferencija prema pop-glazbi najprisutnija u ovoj populaciji (slika 6). Izjednačene su preferencije prema novokomponiranoj, zabavnoj i rok-glazbi.

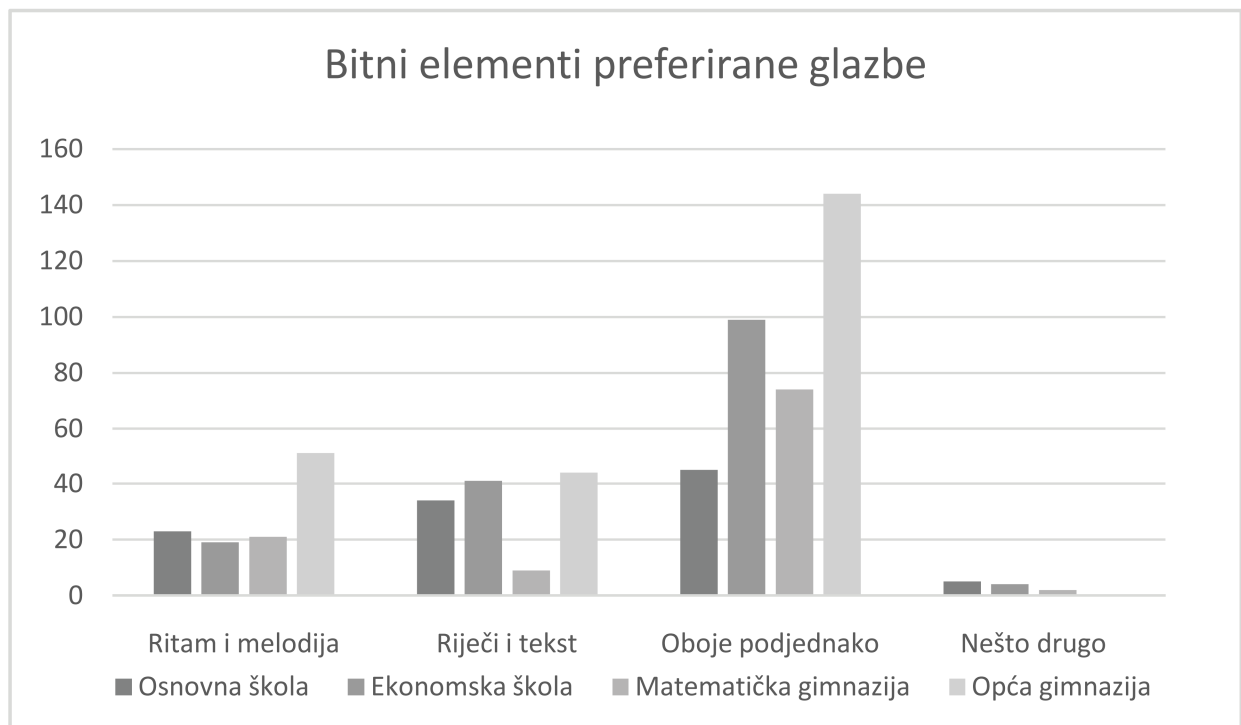
Slika 6: Glazbene preferencije gimnazijalaca

Sljedeće se postavljeno pitanje odnosilo na interes za glazbu u pogledu utrošenog vremena na aktivnost slušanja. Iz odgovora zaključujemo kako svi ispitanici veliki dio vremena u danu posvećuju slušanju glazbe. Kroz prikazane rezultate (slika 7) utvrđujemo kako učenici vole glazbu i ona čini neizostavni dio njihovog života. Najveći broj učenika sluša glazbu do jedan sat. Tek nešto manji broj učenika opredijelio se za odgovor kako slušaju glazbu od 1 do 2 sata i više od tri sata dnevno. Najveći broj učenika Ekonomske škole glazbu sluša više od 3 sata dnevno. Učenici Prirodoslovno-matematičke gimnazije podijeljeni su u odgovorima te možemo utvrditi kako slušanje vremenski varira od učenika do učenika. Do sličnog zaključka možemo doći analizirajući odgovore učenika Opće gimnazije, s tom razlikom što je većina učenika odgovorila da na slušanje dnevno utroši od 1 do 2 sata dnevno.

Slika 7: Glazbene preferencije gimnazijalaca

Na pitanje koje je upućivalo na elemente koji su za učenike presudni u utvrđivanju sklonosti prema određenoj vrsti glazbe, najveći broj učenika iz svih škola je utvrdio kako podjednako obraća pozornost na ritam i melodiju, kao i na riječi i tekst pjesama. Učenici osnovne škole i Ekonomske škole izjasnili su se kako veću pozornost pridaju riječima i tekstu pjesama, dok su učenici gimnazija utvrdili da je dominantan ritam i melodija u odnosu na riječi i tekst pjesme. Ovi odgovori ukazuju na emotivnu motivaciju za slušanje glazbe kod učenika osnovne i ekonomske škole, koja prevladava nad kognitivnom.

Slika 8: Elementi za utvrđivanje glazbene preferencije

U sljedećem dijelu upitnika učenici su procjenjivali stupanj sviđanja za pojedine glazbene vrste na skali od 1-7. Iz procjena utvrđujemo kako učenici Prirodoslovno-matematičke gimnazije ($M=4.51$) i učenici Opće gimnazije ($M=3.75$) statistički značajno preferiraju umjetničku glazbu od učenika Ekonomske škole ($M=2.95$). Učenici Prirodoslovno-matematičke gimnazije ($M=4.51$) statistički značajno preferiraju umjetničku glazbu od učenika Opće gimnazije ($M=3.75$). Ne postoji značajna razlika između učenika osnovne škole i Ekonomske škole u preferencijama prema umjetničkoj glazbi, no učenici i Prirodoslovno-matematičke ($M=4.51$) i Opće gimnazije ($M=3.75$) statistički značajno više preferiraju umjetničku glazbu od učenika osnovne škole ($M=3.10$).

Utvrđujemo kako postoji statistički značajna razlika u preferencijama zabavne glazbe između učenika Opće gimnazije i učenika Ekonomske škole, pri čemu učenici Ekonomske škole ($M=5.12$) više preferiraju zabavnu glazbu od učenika Opće gimnazije ($M=4.64$).

Učenici Ekonomske škole ($M=4.87$) i učenici osnovne škole ($M=4.70$) značajno manje preferiraju pop-glazbu od učenika Prirodoslovno-matematičke ($M=5.85$) i Opće gimnazije ($M=5.55$). Ne postoji značajna razlika između učenika osnovne škole i Ekonomske škole u preferencijama prema pop-glazbi.

Učenici Prirodoslovno-matematičke gimnazije ($M=4.92$) i Opće gimnazije ($M=4.56$) značajno više preferiraju rok-glazbu od učenika Ekonomske škole ($M=3.92$).

Ne postoji značajna razlika u preferencijama tehnoglazbe između učenika svih ispitanih škola.

Učenicima Prirodoslovno-matematičke gimnazije ($M=3.79$) statistički se značajno najviše sviđa punk-glazba nego svim učenicima ostalih škola, dok se učenicima Prirodoslovno-matematičke gimnazije ($M=3.10$) i učenicima osnovne škole ($M=3.02$) statistički se značajno više sviđa heavymetal glazba nego učenicima Opće gimnazije ($M=2.38$) i Ekonomske škole ($M=2.23$).

Utvrđeno je kako učenici Ekonomske škole značajno najviše preferiraju novokomponiranu glazbu ($M=4.92$) od učenika svih ostalih škola.

Tablica 1: Razlike u preferencijama glazbenih stilova s obzirom na vrstu škole

Preferencije za pojedinu vrstu glazbe	Vrsta škola								F – omjer
	Osnovna škola		Ekonomska škola		Prirodoslovno-matematička gimnazija		Opća gimnazija		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
Koliko ti se sviđa umjetnička glazba?	3.10	1.663	2.95	1.694	4.51	1.533	3.75	1.488	24.64** Značajnost na razini $p < 0.01$
Koliko ti se sviđa zabavna glazba?	5.02	1.764	5.12	1.705	5.14	1.831	4.64	1.538	3.72** Značajnost na razini $p < 0.01$
Koliko ti se sviđa pop-glazba?	4.70	2.098	4.87	1.804	5.85	1.537	5.55	1.400	13.76** Značajnost na razini $p < 0.01$
Koliko ti se sviđa rok-glazba?	4.26	2.089	3.92	2.022	4.92	1.898	4.56	1.775	6.79** Značajnost na razini $p < 0.01$
Koliko ti se sviđa tehnoglazba?	4.36	2.112	4.64	2.092	4.92	1.835	4.38	1.871	2.27
Koliko ti se sviđa pank-glazba?	2.79	1.796	2.70	1.773	3.79	1.923	3.06	1.704	8.84** Značajnost na razini $p < 0.01$
Koliko ti se sviđa hevimetal glazba?	3.02	1.942	2.23	1.612	3.10	1.958	2.38	1.677	8.43** Značajnost na razini $p < 0.01$
Koliko ti se sviđa novokomponirana glazba?	4.07	2.308	4.92	2.110	3.38	2.271	4.09	2.219	10.88** Značajnost na razini $p < 0.01$

Budući da je statistički ukazano na postojanje razlika za sve glazbene vrste, osim za tehnoglazbu, daljnja se statistička obrada realizirala utvrđivanjem smjera značajnosti za pojedine vrste škola u odnosu na preferenciju određene vrste glazbe (Tablica 2).

Tablica 2: Smjer značajnosti za preferenciju vrste glazbe s obzirom na vrstu škole

Preferencije prema vrsti glazbe	Škola	Škola	Stupanj značajnosti
umjetnička glazba	Osnovna škola	Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.89 .00** .01**
	Ekonomska škola	Osnovna škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.89 .00** .00**
	Prirodoslovno- matematička gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Opća gimnazija	.00** .00** .00**
	Opća gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija	.01** .00** .00**
zabavna glazba	Osnovna škola	Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.97 .97 .29
	Ekonomska škola	Osnovna škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.97 1.00 .05*
	Prirodoslovno- matematička gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Opća gimnazija	.97 1.00 .09
	Opća gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija	.29 .05* .09
pop-glazba	Osnovna škola	Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.89 .00** .00**
	Ekonomska škola	Osnovna škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.89 .00** .00**

	Prirodoslovno- matematička gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Opća gimnazija	.00** .00** .51
	Opća gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija	.00** .00** .51
rok-glazba	Osnovna škola	Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.55 .10 .61
	Ekonomska škola	Osnovna škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.55 .00** .01**
	Prirodoslovno- matematička gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Opća gimnazija	.10 .00** .46
	Opća gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija	.61 .01** .46
pank-glazba	Osnovna škola	Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.99 .00** .63
	Ekonomska škola	Osnovna škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.99 .00** .26
	Prirodoslovno- matematička gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Opća gimnazija	.00** .00** .01**
	Opća gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Matematička gimnazija	.63 .26 .01**
hevimetal glazba	Osnovna škola	Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.00** .99 .02*

	Ekonomska škola	Osnovna škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.00** .00** .86
	Prirodoslovno- matematička gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Opća gimnazija	.99 .00** .01*
	Opća gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija	.02* .86 .01*
novokomponirana glazba	Osnovna škola	Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.02* .17 1.00
	Ekonomska škola	Osnovna škola Prirodoslovno- matematička gimnazija Opća gimnazija	.02* .00** .00**
	Prirodoslovno- matematička gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Opća gimnazija	.17 .00** .06
	Opća gimnazija	Osnovna škola Ekonomska škola Prirodoslovno- matematička gimnazija	1.00 .00** .06

** Značajnost na razini $p \leq 0.01$

* Značajnost na razini $p < 0.05$

Utvrđena je statistička značajnost na razini $p \leq 0.01$ u preferenciji umjetničke glazbe između osnovne škole i gimnazija, ekonomske škole i gimnazija, Prirodoslovno-matematičke gimnazije i osnovne, Ekonomske škole i Opće gimnazije, te Opće gimnazije u smjeru osnovne škole, Ekonomske škole i Prirodoslovno-matematičke gimnazije.

U preferenciji zabavne glazbe uočava se stupanj značajnosti na razini $p < 0.05$ u smjeru Ekonomske škole i Opće gimnazije. U čestici koja ukazuje na preferencije prema pop-glazbi javlja se značajnost na razini $p \leq 0.01$ u smjeru osnovne škole i gimnazija, Ekonomske škole i gimnazija, Prirodoslovno-matematičke škole, u smjeru osnovne škole i Ekonomske škole te Opće gimnazije i osnovne i Ekonomske škole. Statistička značajnost u preferenciji rok-glazbe utvrđena je u smjeru Ekonomske škole prema gimnazijama, Prirodoslovno-matematičke gimnazije prema Ekonomskoj školi i Opće gimnazije prema Ekonomskoj školi. Statistički značajna usmjerenost preferencija za pank-glazbu utvrđena je između osnovne i Prirodoslovno-matematičke gimnazije, Ekonomske škole i Prirodoslovno-matematičke gimnazije, Prirodoslovno-matematičke gimnazije u smjeru osnovne škole, Ekonomske škole i Opće gimnazije te Opće

gimnazije i Prirodoslovno-matematičke gimnazije. Preferencije za hevimetal glazbu nisu utvrđene u smjeru osnovne škole i Prirodoslovno-matematičke gimnazije, Ekonomske škole i Opće gimnazije, Prirodoslovno-matematičke gimnazije i osnovne škole te Opće gimnazije i Ekonomske škole. Statistička značajnost u odnosu na usmjerenost glazbenih preferencija za novokomponiranu glazbu utvrđena je u smjeru osnovne škole i Ekonomske škole te gimnazija; Ekonomske škole u smjeru osnovne škole i gimnazija; Prirodoslovno-matematičke gimnazije u smjeru Ekonomske škole te Opće gimnazije u smjeru Ekonomske škole.

ZAKLJUČAK

Izvanastavne glazbene aktivnosti važan su element u odgoju i obrazovanju kojima, osim oplemenjivanja slobodnog vremena kreativnim umjetničkim sadržajima, učenici stječu brojne glazbene kompetencije. U izvanastavnim se aktivnostima realiziraju sadržaji i aktivnosti koje su u potpunosti usmjerene prema učenicima i njihovim individualnim afinitetima. One su važan i neophodan sastavni dio odgoja učenika jer u njima učenici proširuju znanja, vještine i formiraju vrijedne estetičke stavove. Istovremeno sustavno razvijaju svoje interese te su iznimna mogućnost za kvalitetan umjetnički rast i razvoj. Aktualni nastavni plan ne predviđa nastavu Glazbene umjetnosti u srednjim strukovnim školama, pa su učenici koji se nakon osnovnog obrazovanja opredijele za ovu vrstu srednje škole, zbog nepostojanja kvalificiranog nastavnika unutar nastavničke strukture u strukovnim školama, uskraćeni za izvanastavne glazbene sadržaje, a time za brojne glazbene kompetencije koje bi u takvim programima mogli steći.

Iz rezultata istraživanja zaključujemo kako učenici koji pohađaju gimnaziju značajno više preferiraju umjetničku glazbu od učenika koji pohađaju strukovnu školu. Učenici koji pohađaju gimnaziju uočavaju vrijednost umjetničke glazbe. Razumiju jezik umjetničke glazbe i poruke koje ona nosi te uočavaju važan utjecaj umjetničke glazbe, bez koje nema izgradnje glazbenog ukusa, oblikovanja sustava glazbenih vrijednosti ili formiranja kulturnog identiteta.

Učenici strukovne škole značajno najviše preferiraju novokomponiranu (turbofolk) glazbu od učenika svih ostalih škola te na taj način iskazuju kako ne prepoznaju glazbu niske kvalitete. Glazbenim preferencijama usmjerenima prema toj vrsti glazbe upućuju na nepostojanje izgrađenih kriterija za procjenu glazbe.

U izvanastavnim aktivnostima pružena je jedinstvena mogućnost suradničkim i partnerskim odnosom djelovati na umjetnički rast i razvoj učenika, bez obzira za koju se vrstu srednjeg školovanja opredijele. Potrebno je pronaći kvalitetna rješenja u realizaciji izvanastavnih glazbenih aktivnosti koja bi omogućila učenicima strukovnih škola pohađanje kvalitetnih glazbenih sadržaja i izvan njihove škole, u slučaju da se u drugoj školi nude sadržaji koji bi zadovoljili njihove interese. S druge strane, potrebno je proširiti paletu izvanastavnih aktivnosti u gimnazijama i uskladiti ponudu sa suvremenim strategijama učenja, koje se odnose na istraživačko, radioničko i projektno učenje te uporabu informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Djelovanje u smjeru kvalitetno osmišljenih i organiziranih izvanastavnih aktivnosti zasigurno bi pozitivno djelovalo na kvalitetno usmjerenje glazbenih preferencija i povratak kulture slušanja umjetničkih djela, a osvještavanje važnosti umjetnosti imalo bi pozitivne implikacije na cjelokupnu kulturu društva.

LITERATURA

- Crowther, R. i K. Durkin (1982). Sex- and Age-Related Differences in the Musical Behaviour, Interests, and Attitudes towards Music of 232 Secondary School Students. *Educational Studies* 8 (2): 131-139. doi: 10.1080/0305569820080206.
- Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2009). *Glazbene preferencije mladih s obzirom na neke socio-demografske varijable*. Odgojne znanosti, Zagreb, god. 11, sv. 2 (18), 381–398.
- Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2016). *Zašto volimo ono što slušamo: glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
- Dobrota, S., i Reić-Ercegovac, I. (2015). *The relationship between music preferences of different mode and tempo and personality traits – implications for music pedagogy*. *Music Education Research*. 17 (2), 234-247. doi: 10.1080/14613808.2014.933790
- Dobrota, S., i Reić Ercegovac, I. (2014). *Student's musical preferences: the role of music education, characteristics of music and personality traits*. *Croatian Journal of Education*. 16 (2), 363-384.
- Jurić, V. (2007). Kurikulum suvremene škole. U: *Kurikulum-teorije, metodologija, sadržaj, struktura*. Zagreb: Školska knjiga, 253-307.
- Krnić, M. i Grgat, M. (2015). Izvannastavne glazbene aktivnosti u osnovnim školama Grada Splita. U: Miroslav Huzjak (ur.) *Istraživanja paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja*, zbornik radova, Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 223-232.
- Kuntsche, E., Le Mével, L., Berson, I. (2016). Development of the four-dimensional Motives for Listening to Music Questionnaire (MLMQ) and associations with health and social issues among adolescents. *Psychology of Music*, 44 (219-233)
- Lippman, J. R., Greenwood, D. N. (2012). *A Song to Remember: Emerging Adults Recall Memorable Music*. *Journal of Adolescent Research* November 1, 2012 27: 751-774
- Mirković Radoš, K. (1996). *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje (2011). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb.
- Nastavni plan i program (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Previšić, V. (1985). *Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u odgoju*. U: Odgoj i škola, ur. J. Pivac i V. Previšić. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja i NIRO Školske novine, 426-431.
- Previšić, V. (1987). *Izvannastavne aktivnosti i stvaralaštvo*. NIRO Školske novine. Zagreb.
- Proleta, J. i Svalina, V. (2011). *Odgojna uloga izvannastavnih glazbenih aktivnosti*. *Život i škola*, 26/2, 134-153.
- Reić Ercegovac, I., i Dobrota, S. (2011). *Povezanost između glazbenih preferencija i osobina ličnosti iz petfaktorskog modela*. *Psihologijske teme*. 20 (1), 47-66.
- Rosić, V. (2005). *Slobodno vrijeme-slobodne aktivnosti*. Rijeka: Naklada Žagar d.o.o.
- Saarikallio, Suvi. H. (2008). Music in Mood Regulation: Initial Scale Development, *Musicae Scientiae*, 12, 291-309.
- Sallavanti, I. M., Szilagyi, V. E., Crawley, E. J. (2015). *The role of complexity in music uses*, *Psychology of Music*, preuzeto s: <http://pom.sagepub.com/content/early/2015/07/09/0305735615591843.full.pdf+html>, 23. 1. 2016.
- Uhlig, S., Jansen, E., Schreder, E. (2015). Study protocol RapMusicTherapy for emotion regulation in a school setting. *Psychology of Music*, 0305735615608696.

Vidulin-Orbanić, S. (2008). *Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima*. Tonovi 52, 85-92.

Williams, M. (2016). Preference for Popular and World Music, *Research in Music Education*, preuzeto s: <http://upd.sagepub.com/content/early/2016/02/04/8755123316630349.full.pdf+html>, 10.2. 2016.

Musical Preferences of Students as a Basis for Extracurricular Activities in Vocational Schools

Abstract: Music education is an integral part of all developed educational systems. Its goal is for students to gain musical competences, and is an integral part in shaping the life of every individual. Since the curriculum does not prescribe music education in secondary vocational school, students are deprived of music content, numerous creative activities and competences which they would acquire during their secondary education. Music education in vocational schools can be implemented through extracurricular activities, which would enable the students to gain knowledge of music, skills and to form aesthetic opinions, which are necessary for developing musical preferences and musical taste, as the final goal of music education. By reviewing recent research on the development of musical preferences and reflecting on the importance of extracurricular activities, the idea of including extracurricular musical activities into secondary vocational schools has been determined. The research shows that gymnasium students prefer art music more than vocational school students, and that vocational school students show a greater preference of low quality music. This confirms that vocational school students must be directed towards high-quality, creative and well-designed extracurricular activities where they would be able to gain numerous musical competences and develop a criteria for evaluating music.

Keywords: musical preferences, extracurricular musical activities, vocational secondary schools, students

Musikalische Präferenzen als Grundlage für die Realisierung außerschulischer Aktivitäten in berufsbildenden Schulen

Zusammenfassung: Musikalische Erziehung und Ausbildung ist ein wesentlicher Bestandteil aller entwickelten Bildungssysteme, die mit dem Ziel errichtet wurde, musikalische Fähigkeiten und Kompetenzen zu erwerben und ist ein unverzichtbares Element in der Entwicklung jeder Einzelperson. Da im Lehrplan der berufsbildenden Schulen kein Musikunterricht vorgesehen ist, haben die Schüler, die diese Schulen besuchen, keinen Zugang zu musikalischen Inhalten und zahlreichen kreativen Aktivitäten und Kompetenzen, die sie durch die Sekundarbildung erwerben würden. Die unerlässliche musikalische Entwicklung der Schüler in berufsbildenden Schulen ist durch die Realisation von verschiedenen außerschulischen musikalischen Aktivitäten möglich, in welchen den Schülern der Erwerb von musikalischen Kenntnissen, Fertigkeiten und die Schaffung von ästhetischen Ansichten ermöglicht wäre, die für die Ausrichtung von musikalischen Präferenzen und die Formung des musikalischen Geschmacks bedeutend sind. Dies ist eigentlich das Hauptziel des Musikunterrichts. Aufgrund neuer Forschungen zum Thema Ausrichtung von musikalischen Präferenzen und Überlegungen zur Relevanz und Bedeutung der Realisierung von außerschulischen Aktivitäten ist die Idee zur Eingliederung von außerschulischen musikalischen Aktivitäten ins Curriculum aller berufsbildenden Schulen entstanden. Die durchgeführte Forschung weist darauf hin, dass Gymnasiasten eine signifikant höhere Präferenz für klassische Musik als Schüler der berufsbildenden Schulen haben. Auch zeigte die Forschung eine signifikant höhere Präferenz der Schüler aus berufsbildenden Schule für die Musik mit geringem Wert. Auf diese Weise wurde die Notwendigkeit bestätigt, dass die Bildung von Schülern der berufsbildenden Schulen auf qualitativ hochwertige und kreativ gestaltete außerschulische Aktivitäten fokussiert werden sollte, bei welchen sie die Möglichkeit hätten, durch inventive Inhalte zahlreiche musikalische Kompetenzen zu erlangen und Kriterien für die Musikbewertung zu entwickeln.

Schlüsselbegriffe: musikalische Präferenzen, außerschulische musikalische Aktivitäten, berufsbildende Schulen, Schüler